

AZƏRBAYCAN

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN ORQANI

№47
(1568)

ÇƏRŞƏNBƏ AXŞAMI, 11 MART 1997-ci il

Qəzetin əsası 1918-ci ildə qoyulmuşdur

İNDEKS 0001

Qiyməti 500 manat.

ХАЛГЫН ГЭЛБИНДЭ ЈАШАЈАН СЭНЭТКАР ХОШБЭХТДИР

ӘДӘБИЈАТЫМЫЗЫН КЛАССИКИ, ХАЛГ ШАИРИ СӘМӘД ВУРГУНУН АНАДАН ОЛМАСЫНЫН 90 ИЛЛИЈИНӘ ҺӘСР ЕДИЛМИШ ЈУБИЛЕЈ КЕЧӘСИНДӘ АЗӘРБАЈЧАН ПРЕЗИДЕНТИ ҺЕЈДӘР ӘЛИЈЕВИН НИТГИ

Һөрмәтли ханымлар вә җенаблар!

Әзиз достлар!
Бәјүк шаир Сәмәд Вурғунун 90 иллик јубилеји ше'р, мәдәнијәт бајрамыдыр, Азәрбајҗан халғынын бајрамыдыр. Бу бајрам мүнәсибәтилә мән сизи, бүтүн Азәрбајҗан вәтәндашларыны үрәктән тәбрик едирәм.

Бу бајрам мәрәсимләриндә иштирак етмәк үчүн дост өлкәләрдән зәһмәт чәкиб Азәрбајҗанә кәлимиш һөрмәтли гонағларымызә тәшәккүр едирәм.

Азәрбајҗан бир илдир ки, Сәмәд Вурғунун 90 иллик јубилејини гәјд едир, өлкәмиздә јубилеј мәрәсимләри кечирилди. Бу тәбидидир, чүнки Сәмәд Вурғун халғымыз, милләтимиз үчүн о гәдәр дәјәрли бир шәхсијәт олуб, о гәдәр зәнкин бир ирс гәјүб ки, онун 90 иллик јубилеји бир күн, бир ај јох, мәнз бир ил мүддәтиндә кечирилмәли иди. Бу мүддәтдә һәр јердә, һәр өвдә, һәр шәһәрдә, һәр кәнддә Сәмәд Вурғун јад олунур, онун ше'рләри охунур, әсәрләри јенидән чәнләнәр вә бунлар һәмәсы муасирләримизә, кәчһәрләримизә руһ верир, онлары севиндирир, шадландырыр.

ринчи дүңја мүнәрибәси дүңјаә нә гәдәр зијанлар вурубдур. Ондан сонра јер күрасинин алтында бир һиссәсиндә јени бир гурулуш, јени идеолокјија һөкм сүрмәјә башлајыбдыр. Сонра бәшәријәт үчүн ән тәһлукали олан фашизм мейданә чыхыб, икинчи дүңја мүнәрибәси башланыб, нә гәдәр инсанлар гурбан кәдиб. Икинчи дүңја мүнәрибәсиндән сонра "сојуғ мүнәрибәси" башлајыб, јер үзүндә јенә дә кәркинлик јараныб, ејни заманда сүһлу мүддәтиә етмәк үчүн гүвәвәләр јараныбдыр. Бунлар о дөвүрүн ән бәјүк, тарихи һадисәләридир. Белә бир дөвүрдә јашамағ, јаратмағ вә јүксәк јарәдһчылығ сәвијәсинә чатмағ һәр бир инсанә нәсиб ола билмәзди.

Сәмәд Вурғун өз дөвүрүнүн, заманәсинин мүнйитиндә, чәрчивәсиндә јазыб, јарәдһч вә Азәрбајҗан халғы гаршысында вәзәсиз хидмәтләр кәстәрибди, Азәрбајҗан әдәбијатыны, мәдәнијәтини, дүңја әдәбијатыны зәнкинләшдирдибди. Фитри, парлаг истә'дады, чох надир хусусијәтә малик олан истә'дады, ејни заманда он кәчһ јашларыннан јазыб-јаратмағ әзиз Сәмәд Вурғун гыса бир заманда халғымызын севимли шаиринә чевирмиш вә о, һәм Азәрбајҗанә, һәм дә бир чох харчи өлкәләрдә таныныш, сајылан бир инсан олмушдур.

Сәмәд Вурғунун јарәдһчылыгы дәрәдәләр, индијәдәк јазыланлар бунун һәмәсыны өкс

етдирә билмәјиб. һесаб едирәм ки, онун јарәдһчылыгы вә гәјдүғү ирс бу күн дә, кәләчәкдә дә тәдгиг олуначағ вә бу барәдә јени-јени әсәрләр јараначағдыр.

Сәмәд Вурғун бәјүк шаирдир. Шарғ аләминдә шаир һөмиш ән јүксәк һөрмәтә ләјиг олубдур. Сәмәд Вурғун исә өз дөвүрүнүн шаирләринин шаири олубдур.

Сәмәд Вурғун Азәрбајҗан шәриминә Молла Пәнаһ Вағиф XVIII әсрдә ше'р дилини халғ дилинә даһа дә јакынашдырды. Онун јаздығы ше'рләри халғын бүтүн тәбәгәләри һәм анлаја, һәм гавәрәја билди, һәм дә севди. Беләликлә, о Азәрбајҗан ше'риндә јени бир јол ачды. Сәмәд Вурғун Азәрбајҗан классикләринин ән'әнәләрини давам етдирәрәк, бизим дөвүрүмдә - мәнз 20-чи, 30-чу, 40-чы иллердә Азәрбајҗан ше'рини даһа дә јүксәк сәвијә-

ләрә галдырды.
Сәмәд Вурғунун ше'ри Азәрбајҗан дилини зәнкинләшдирдибди, инкишаф етдирибди, Азәрбајҗан дилини һәр бир азербайҗанлы үчүн доғма, севимли, ширин едибди. Бу дә Сәмәд Вурғунун Азәрбајҗан халғы гаршысында кәстәрдији бәјүк хидмәтләрдән бириндир.

Сәмәд Вурғун ше'ринин бәјүклүлү, ејни заманда кәзәллији ондан ибарәт иди ки, онун һәр кәдәми, һәр сәтри һәр бир азербайҗанлынын гәлбинә ча-

тырды, онун бәјнини фәтһ едирди, ону өз тә'сири алтына салырды. Сәмәд Вурғунун ше'ри бу күн дә муасирләримизә, кәчһ нәслә илһам, руһ верир, онлары чошдурур, даһа дә вәтәнпәрвәр едир, онлары вәтәни, милләти, торлағы сәвмәји өрәдир.

Сәмәд Вурғунун әдәби јарәдһчылыгы чох кенишдир, чошхәлқлидир. Бу күн бурдә мәнлән өввәл чыхыш едән нәтијәләр бу барәдә чох кәзәл вә әсәсли фикирләр сәјләдиләр.

јәти, шүбһәсиз ки, биринчи нәвбәдә бу әсәрин Азәрбајҗан халғынын тарихинин бәјүк бир һиссәсини өкс етдирмәктән ибарәтдир. О, ејни заманда, дәрин фәлсәфи фикирләри өкс етдирән бир әсардир, һәр бир азербайҗанлынын үрәјинә јатан, ону севиндирән ше'р мисраларыдыр.

"Вағиф" әсәри Азәрбајҗан халғына онун Молла Пәнаһ Вағиф кими бир шәхсијәтини таныдан әсардир. Е'тифад етмәлик ки, Сәмәд Вурғунун "Вағиф" әсәри јараначағдә Молла Пәнаһ Вағиф халғын арасында кениш тәблиғ олунмамышдыр вә халғ ону о гәдәр дә танымышдыр. Шүбһәсиз ки, әдәбијатчылар, зијәлйәләр, ше'р пәрәстишкарлары Вағифин ше'рлирини јакшы билдирдиләр. XVIII әсрдә Азәрбајҗан әдәбијатынын, ше'ринин инкишафында Вағифин хидмәтләри һағгында мән дедим. Анчағ Вағифи кениш танытмағ, ону халға даһа дә јакынашдырмағ, Вағифин шәхсијәтини ачмағ, онун сүретини халға кәстәрмәк вә Вағифи халға доғма етмәк-бунларын һәмәсини Сәмәд Вурғун етди.

Хатырлајың, 1937-чи илләк-"Вағиф" әсәри јарананә гәдәр Азәрбајҗанда Вағиф ады дашыјан адам ј олмәјиб, ја дә чох аз олубдур. Беләк дә һеч кәс бунә фикир вермәјиб. Беләк дә һәмә киман едир ки, Азәрбајҗанда кениш јәјилмиш Вағиф ады вәл дөвүр-гәдәмдәндир. Амма "Вағиф" әсәри мейданә чыхыдан сонра инсанлар Вағифи, јә'нин Сәмәд Вурғунун јаратдығы Вағиф образыны о гәдәр севди ки, һәддиндән чох аилә јени доғулан өвләдләринә Вағиф ады вәрди.

(арды 2-чи сәһ.)

ХАЛГЫН ГƏЛБИНДƏ ЯШАЈАН СƏНƏТКАР ХОШБƏХТДИР

(Əvvəli 1-ci səh.)

Билирсиниз, бу təlliли кəшилдирирмək, бу бəрəдə даһа кəшил фикирлэр, мултилизел сəйлəмək олар. Анчғ мən бу мəғамлар хатрлардырам ки, Сəмəd Вурғуну жарыдычылығнын н гəдэр дєрин из бурхдығыны бу күн биз бир даһа дєрх едєк.

Јенə дə "Вағиф" пјесинə гəјтмəлəјям. Азэрбайчанын милли театры гəдим тарихи, бəјүк ән'өнələr маликдир. Биз 1873-чү илдə шөргдə илк дэфə јаранмыш Азэрбайчан театры илə, онун тарихи илə һəмишə фəхр етмишик, едирки. Анчғ Азэрбайчан Драм Театрынын тарихиндə "Вағиф" пјеси бир ингилаб олду. О иллəri јашајан адамлар хатрламалыдырлар-бу, мəним дə хатириндэдир-һəмин тамаша о вахт бир ингилаб олду.

Азэрбайчан театрынын ән парлаг сəйифлєриндэн бири "Вағиф" пјесидир, онун јаранмасыдыр вє узун иллар онун театрымызын сəйфəсиндə олмасыдыр. "Вағиф" пјеси, ени заманда театрымызын кєркəмли сənəткарларыны даһа дə јүксəтди.

Бу күн биз Вағифин шəкиллєрини, һəјкəлини кєрүк. Амма һағигатдə Вағифин фотосəкли олмайдыр. Вағифин шəкилин дə Сəмəd Вурғун вə Вағиф ролуну ојанан бəјүк сənəткəрлəр, актјорумуз Əлєскєр Əлєскєров вə Азэрбайчан Девəлт Драм Театры јаратмышлар.

Кєрүрсүз, Сəмəd Вурғун бир əсəрлє бизи милли мэдонијатимиз, әдəбијатимыз, мə нəвијатимызга аид нə гəдэр бəјүк мəсələлєри һəлл едибдир. Сəмəd Вурғун халғымызга нə гəдэр бəјүк хидмəтлэр кєстєрибдир. Биз дə Сəмəd Вурғуну јолу илə кєдирək Вағифин адыны әбədилəшдирмєјə чалышыдык, онун өлүмүндэн 200 ил сонра Шушадə, Чыдыр дүзүндə Вағифин гəбри узьриндə бəјүк мөгбərə јаратдык. Һəмин мөгбərəдə Сəмəd Вурғун, Азэрбайчан театры вə Əлєскєр Əлєскєров тєрфиндэн јарыдычылығны Вағиф суретинин һəјкəлини гəјүдгү.

Сəмəd Вурғуну дикєр драм əсəрлєри дə јүксək гимнəтə лəјигдир. "Фəрһад вə Ширин" дə, "Ханлар" дə, "Инсан" дə Азэрбайчан әдəбијатына, шə'ринə, театрына бəјүк тəһфелєрдир. Онлар әбеди јашағлар.

Сəмəd Вурғун һəддиндэн чох ш'рлєр, поемалар јазыбдыр. Бүтүн бу поемаларынын, ш'рлєринин вə пјеслєриндэн ш'рлєрин һамысы мəһз Сəмəd Вурғунга мəхсусдур. Бүтүн булар ону кєстєрир ки, Сəмəd Вурғун ая дилимизи - Азэрбайчан дилини тəкмиллəшдириб, инкишəф етдирибдир. Бу, Сəмəd Вурғуну ән бəјүк хидмəтлєриндэн биридир. Бизим һазыркы дилимизи 70, 80, 90 ил бундан əввəl олан дик дејил. Индики дилимиз - турк диллєри групуна мəхсус олан Азэрбайчан дили, турк диллєринин көкүндэн кє-

лєн Азэрбайчан дили мəһз Сəмəd Вурғун кими шəхсијэтлєрин јарыдычылығ нəтичəсиндə, онларын ш'рлєринин, əсəрлєринин нəтичəсиндə бу гəдэр кəзəлшөб, бу гəдэр зəнкинлəшөб, сəлислəшөб, ширинлəшөбдир. Биз бу дилмизилə фəхр едирик вə фəхр едє билєрик.

Сəмəd Вурғун ејни заманда бəјүк алим, философ иди. Сəмəd Вурғун Азэрбайчан Емглєр Академијасынын т'сисчлєриндэн, јарыдычыларындан биридир. Сəмəd Вурғун Емглєр Академијасынын јарыдычлєринин тəшвєб-бүсчүлєриндэн биридир. О, сэдчəк акадємик сечилмиш бир адам дејил. Сəмəd Вурғун вə мəһз онун кими Узєјир һачыбєјов, һєјдэр һусєјнов, Јусиф Мəммədєлијев, Мустафəбєј Топчубашов, Мирзə Ибраһим вə башгə бөлє инсанларын тəшвєбүс нəтичəсиндə 1945-чи илдə Азэрбайчанын Милли Академијасы јараныдыр. Бу, бəјүк тарихи һадисəдир. Бурада Сəмəd Вурғуну хидмəтлєри бəјүкдур. Ән бəјүк хошбəхтлик ондыдыр ки, Сəмəd Вурғун өмүрүнүн сон иллєриндə һəмин акадємијанын витес-прєзидєнти вєзи-фəсини дашымышдыр вə Азэрбайчан елминин, әдəбијатшүнаслығынын инкишəфиндə чох əввəсиз хидмəтлєр кєстєримишдир.

Сəмəd Вурғуну бүтүн əсəрлєри Ватанə мəһəббəтлє, Азэрбайчана, халғымызны дилинə, милли ән'өнələrинə мəһəббəтлє долудур. Сəмəd

Вурғуну шəхсијєтини ифадə едєн, онун əсəрлєринин əсəс мə'насы вə мəзмуну бах, бುದур.

Шүбһəсиз ки, Сəмəd Вурғуну əсəрлєри өз дєврүндə јазылдыр. О дєврүн һөкүм, тəлəблєри Сəмəd Вурғуну əсəрлєриндə дə өз əксини тапыдыр. Бу күн һеч кəс буна кərə Сəмəd Вурғуну əввəзиндэн үзєр истемəлєдир. Сəмəd Вурғуну бүтүн əсəрлєри илə Азэрбайчан халғы əввəлт-сəйишлєриндэн, јарыдычыларындан биридир. Сəмəd Вурғун Емглєр Академијасынын јарыдычылығын тəшвєб-бүсчүлєриндэн биридир. О, сэдчəк акадємик сечилмиш бир адам дејил. Сəмəd Вурғун вə мəһз онун кими Узєјир һачыбєјов, һєјдэр һусєјнов, Јусиф Мəммədєлијев, Мустафəбєј Топчубашов, Мирзə Ибраһим вə башгə бөлє инсанларын тəшвєбүс нəтичəсиндə 1945-чи илдə Азэрбайчанын Милли Академијасы јараныдыр. Бу, бəјүк тарихи һадисəдир. Бурада Сəмəd Вурғуну хидмəтлєри бəјүкдур. Ән бəјүк хошбəхтлик ондыдыр ки, Сəмəd Вурғун өмүрүнүн сон иллєриндə һəмин акадємијанын витес-прєзидєнти вєзи-фəсини дашымышдыр вə Азэрбайчан елминин, әдəбијатшүнаслығынын инкишəфиндə чох əввəсиз хидмəтлєр кєстєримишдир.

Сəмəd Вурғун өз халғына, миллєтнə садиг инсан олудур. О, өз миллєтинин ојанышына, милли дирчєлишинə хидмəт едидир. Мəһз Сəмəd Вурғуну ш'рлєри, поемалары, пјеслєри, драмлары - һамысы бирлидкə халғымызы

хырда-хырда бу јүксək сөвијəдə чыхарыдыр.

Сəмəd Вурғуну јарыдычылығнын əсəс хүсүсийлєри бах, будур. Мəһз буна кərə Сəмəd Вурғун гимнəтлєдир. Сəмəd Вурғун бүтүн јарыдычылығы бəјү өз халғыны азад кєрмək истєјибдир. Сəмəd Вурғун һəмишə азадлығ, мүстəгиллик тərəфдары олудур. Сəмəd Вурғун Узєјир һачыбєјовлə, Чəфəр Чаббарлы илə чини-чигини кєдидир. Онлар - Сəмəd Вурғун да, Узєјир һачыбєјов да, Чəфəр Чаббарлы да Азэрбайчаны азад, мүстəгиллик, сəрбəст кєрмək истєјиблєр.

Биз бу күнүмзə кərə - халғымыздэн мэдонијəтинин, әдəбијатынын, елминин, тəһсилдинин үмуми сөвијəсинин бу мєртəбəјə гəлмəсына кərə Сəмəd Вурғунга миннəтдарлығымызы билдирмєлидик.

Билирсиниз, һər бир инсанын өзүнə мəхсус тəлєји вəрдир. Аз өмүр јашамасына бахмəјарғ, Сəмəd Вурғуну тəлєји хошбəхт тəлєдир. Она кərə хошбəхт тəлєдир ки, Сəмəd Вурғун 50 ил јашаса дə, амма 40 илдир . Азэрбайчан халғынын дилиндэн вə дүнянын чох халғларынын дилиндэн душур.

Бу күн биз азад, мүстəгил өлкəмиздə јашајаркən кечимш нєсиллєрə миннəтдар олмəлығ, биздэн габаг јашамыш, јаратмыш инсанларə даим миннəтдарлығымызы билдирмєлидик. Чүнки буюнқу Азэрбайчан əзəмəтли, бəјүк бир бинадир. Бу бинаны кəрпич-

кєрпич гəјан индијə гəдэр јашамыш, јаратмыш нəсиллєрдир. Бу бинаја һərə өз јайны гəјүддур - кими чох, кими аз. Амма бу инсанларын там əксєријəти Азэрбайчаны гурмəја, јаратмəја вə инкишəф етдирмəјə чалышымышдир. Онлардан да эн кəркəмлиси бəјүк шайримиз Сəмəd Вурғундур.

Сəмəd Вурғун өз јарыдычылығы, əсəрлєри, ичтимасијаси фəалијəти илə XX əср Азэрбайчан тарихиндə эн кєркəмли шəхсијəтлєрдэн бири олудур. Биз Сəмəd Вурғун илə фəхр едирик. Чох севиндирчи һалдыр ки, биз бу јубилєји достларымызла - Туркијə чүмһуријəтинин, Газəхыстан, Русија, Курчүстан, Дағыстан республикаларынын нумəјəндєлєри илə бир јєрдə кєчирдик. Бу да тəбииндур. Бурадыкы чыхышларын һамысы чох сөммидир вə Сəмəd Вурғуну јарыдычылығына, онун гəјүдгү ирсə бəјүк нєрмəт һисси илə долудур.

Бурада шəхси хатирлєр дə сəјлəнилди. Мəним дə шəхси хатирлєрим вəрдир. Биз кəнчлєр вахтилə Сəмəd Вурғуну сэдчəк оларəг көрүмкəдэн өзүмүзү хошбəхт һєсəб едирдик. Биз өзүмүзү хошбəхт һєсəб едирдик ки, Сəмəd Вурғуну һарадас кєрдүк, динлєдик, ешитдик. Биз о иллєрдə бəх, бөлє јашамышдығ.

Хатиримдєдир, 1952-чи илдə Оперə вə Балет Театрынын бинасында Азэрбайчан зиялыларынын ичласы кєчи-

рилди. Азэрбайчанын о вахткы рəһбєри дə зиялылар-чəх тəјғи едиди. Сəмəd Вурғунга сєз верилди. Онун о чыхышы гулағымда буюнқу кими сєслəнир. Сəмəd Вурғунга сєз верилдєдə салона тəлəшəнлэр ону чох бəјүк һərəрəтлə гаршыладылар. Сəмəd Вурғун чох дəрин мəзмунлу вə һəјчəнчəли бир нигт сəлəдэ. Һəмин нигт јəгин, һарадас дєрх олунуб вə ону охујанлар буналары билриллєр. Онун о нигти дə мəһз Азэрбайчанын әдəбијатына, мэдонијəтинə, зиялыларына аид гəјылларлə долу иди. О вахт она ики-үч дəфə рєплика вєрдиллэр, амма Сəмəd Вурғун һеч бир дəфə дə əјилмəди, сынамды, ирадєсини итирмəди, өз нигтинин мєрдəи-мєрдəнə, бəјүк ифтихар һисси илə баша чəдирды.

Сəмəd Вурғун о вахт бизим һамысы үчүн нүмүнə өз халғына, миллєтинə, өлкєсинə, вətəнинə сэдəгəтликдə нүмүнə иди. Сəмəd Вурғун Азэрбайчаны, өз халғыны, өз дилини нə гəдэр севирди! Буналары һәр дəфə јадə салдығчə инсан чөшүр, һəјчəнчəлығ. Сəмəd Вурғун акар бу күнлєри - Азэрбайчанын мүстəгиллигини, азадлығыны кєрмəдисə дə, онун руһу бу күн бизимдир. Мəн һєсəб едирəm, онун руһу бу күн һəддиндэн артығ шаддыр ки, Азэрбайчан халғы азддыр, сəрбəстдир вə Азэрбайчан Республикасы мүстəгилдир.

Сəмəd Вурғуну "Азэрбайчан" ш'ри диллєрдə əзбєр

олудур. Билирсиниз, о гыса сөзлєрдə о гəдэр дєрин мə'на вəр ки, һəмин сөзлєри һәр бир инсан дилинə кəтир-иб, тəкрар едиркən өз халғына, өлкəсинə бир даһа өз мəнəббəтини, севкисини, сэдəгəтини ифадə едир:

*Ел билир ки, сən мəнимсən,
Јурдум, јувам, мəскəнимсən!
Анам, доғма вətəнимсən!
Арылармы кəнүл чандан?
Азэрбайчан, Азэрбайчан!*

Биз Сəмəd Вурғуну руһу гаршысында баш əјрək дєфə билєрик: Əзиз шайримиз, сəнин чанын гəдэр севдијин Азэрбайчан бу күн мүстəгил дөвлəтлєр. Сəнин чанын гəдэр севдијин халғын бу күн азддыр. Бу күн мən бир даһа бəјүк едирəm ки, биз Сəмəd Вурғуну руһуну көлəчкдə дə шад едєчєки. Мүстəгил Азэрбайчан јашајарғ, Азэрбайчанын дөвлəт мүстəгиллији әбədи, дөнмөз олчəгдыр. Халғымыз даим сəрбəст, өз тəлєпинин саһиби олчəгдыр.

Јашасын мүстəгил Азэрбайчан!
Јашасын Сəмəd Вурғун јарыдычылығи!

Сəмəd Вурғунга ешг олсун!

*/Азэрбайчан прєзидєнти
Һєјдэр Əлијевин нигти
бəјүк диггəтлə динлənилди
дə вə дəфəлэрлə курултулу,
сурəкли алгышларлə
гаршыланды./*